

Benone Damian, muzician polivalent**Din viața lui Benone Damian după relatările soției, soprana Constanța Ileana Damian****Prof. Aurelian Popa- STAVRI**

Benone Damian a cântat la vioară de la patru ani, instrumentul fiind primul său cadou cumpărat de tatăl lui. Copilul Benone a văzut vioara așezată pe crengile bradului de Crăciun. Instrumentul muzical l-a fascinat din prima clipă. A doua zi, taraful comunei a venit să ureze mulți ani familiei Constantin și Cornelia Damian. Muzicanții au constatat că vioara copilului era acordată. „- Cine i-a dres vioara? , întrebare unul dintre violoniștii țigani. - Cum cine, el, că eu nu mă pricep!” le-a răspuns tatăl copilului. Adormit cu vioara lângă el, Benone se trezise în acea dimineață, și, neînvățat de nimeni, se străduise să pună corzile în rezonanță, iar cu taraful de față a început să cânte ce auzise mai des la Radio: „Trăiască Regele!”, uimindu-i pe toți cei prezenți.

Benone și fratele său , Pamfil, cu părinții. Dr. jos: Constanța în brațele tatălui ei flancat de fetele mai mari

Grădinița și școala primară le-a urmat în comuna natală, azi orașul Întorsura Buzăului. Dotat cu ambiție și talent artistic, s-a evidențiat cântând cu dexteritate la vioară în serbările școlare, îndrumat fiind de un profesor de muzică din Întorsura Buzăului, care la un moment dat nu a mai avut ce să-l învețe pentru că Benone își însușise toate sfaturile și învățase toate melodiile. La vârsta de 11 ani a cântat ca solist la vioară într-un concert al micilor elevi talentați, organizat la Brașov, oraș al emulației culturale, artistice și religioase. Cronica din ziar a acelui concert anunța încă din titlu prezența deosebită a unui talent artistic : „A apărut copilul minune cu vioara mai mare decât el”.

Pe timpul efectuării cursurilor Liceului „Andrei Șaguna” din Brașov, a locuit în internat, apoi în gazdă la o doamnă din orașul de la poalele Tâmppei. A fost cooptat în orchestra liceului. Era cel mai mic de statură dintre adolescenții orchestranți, dar a fost primit în rândul lor încă din primul an de liceu pentru corectitudinea cu care se achita de sarcinile școlare și cele muzicale. În vacanțele școlare, Benone cânta cu taraful din comuna natală, cu care a colaborat mulți ani, chiar și în perioada mai grea a urmării cursurilor Conservatorului. Avea auz muzical excelent și memorie extraordinară. Reținea ușor melodiile populare și din celelalte genuri de divertisment și nu ezita să-i corecteze pe muzicanții din Întorsura Buzăului, cărora, când era mic, le spunea „falș”, pentru că nu intonau temperat, așa cum fusese obișnuit la Conservator.

Era sprijinit de părinții care îi trimiteau pachete cu cele necesare, interesându-se îndeaproape de condițiile sale de hrană, de locuit și de situația școlară. Ei mai aveau de crescut și educat un alt copil, pe fratele mai mic al lui Benone, care a adus și el satisfacții părinților grijulii, ajungând inginer, inspector la Ocolul Silvic, fiind un tip înalt, sportiv, mare îndrăgostit de viața trăită în mijlocul naturii. Din păcate, firul vieții fratelui s-a rupt din tinerețe, dar prin existența lui ne dăm seama de echilibrata situație financiară a celor doi părinți ca și de iubirea lor: Constantin, funcționar, om inteligent și harnic și Cornelia, casnică, dedicată trup și suflet soțului și creșterii frumoase a celor doi fii, ambițioși să urmeze școli înalte, potrivite împlinirii lor familiale și sociale. Sprijinit în mod egal de părinții săi, cum l-au sprijinit și pe fratele lui, Benone Damian va urma sfatul celor care i-au dat viață și chemarea lui proprie către arta muzicală. Va absolvi Conservatorul de

Frații Pamfil și Benone Damian

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

muzică, primul an evectându-l la Facultatea de pedagogie, iar din al doilea an până în al cincilea, va urma Facultatea de interpretare muzicală la clasa de vioară a profesorului Adrian Sarvaș. Ba mai mult, încă de tânăr a simțit că trebuie, prin purtarea sa și prin succes, să își consoleze părinții rămași cu un singur fiu. Astfel, înțelegem mai bine munca intensă și propulsia lui Benone Damian pentru performanță artistică și strălucire în viața socială. Încă din timpul liceului, un profesor și director ungar sau neamț de origine, l-a sfătuit spunându-i: „- Măi băiete, tu trebuie să intri pe mâna unui foarte bun profesor pentru că ești extraordinar de receptiv, de orice te-ai ocupa, dar mai ales în domeniul muzicii”...

Era meticulos, ordonat, civilizată, elegant, generos. La zilele aniversare familiale cânta la vioară, prezentând fragmente din noile programe muzicale în lucru pentru turneele care urma să le întreprindă. În lumea artistică își câștigase faima de solist virtuoz, muzician stilist, pedagog.

În plină activitate muzicală interpretativă, aflat la sfârșitul unui turneu de concerte în țări din nordul Europei occidentale, Benone Damian a condus automobilul proprietate personală aproape fără întrerupere o zi și o noapte pentru a ajunge la timp la o întâlnire prestabilită cu un impresar. Sediul firmei acestuia se afla în apropierea locuinței rezidențiale a lui Benone Damian din țara care îl găzduia. Violonistul român, cunoscut pentru punctualitatea sa, sună la poarta clădirii impresarului cu un sfert de ceas înaintea orei programate pentru întrevedere. Un domn îi deschide și îl invită să aștepte în hol. Trece aproape o oră după momentul stabilit pentru discuție, după care impresarul se arată și, fără scuze sau alte explicații, vrea să intre direct în fondul problemelor și intereselor lui. Benone a observat că impresarul a fost în tot acest răstimp în clădire și totuși nu l-a anunțat că are de așteptat mult mai mult decât sfertul academic și l-a lăsat, cu indiferență, să...„fiarbă”, ca și când ar fi fost un oarecare vizitator nepoftit. Ostenit după drumul parcurs, dezamăgit și jignit pur și simplu de asemenea atitudine imposibil de prevăzut în orașul civilizată în care se afla, violonistul român n-a mai așteptat să asculte perorația celuilalt și i-a replicat tăindu-i vorba : „Știți ce, vă rog să renunțați la orice planificare în privința mea,

pentru că împreună cu mine n-o să aveți prilejul să duceți ceva la bun sfârșit. În acest moment renunț la intenția de colaborare cu dumneavoastră și aflați că niciodată, cu mine, n-o să mai aveți de a face în probleme muzicale sau de orice altă natură!”

Pe parcursul unei cariere îndelungate, activitatea sa a fost singulară în calitate de violonist și solist

Benone Damian la vioara întâi în cvartetul de coarde, pe scena Sălii Palatului Regal din București

profesionist care a cântat, în paralel, atât muzică clasică de înalt nivel și de reală dificultate precum și muzică de café-concert și muzică populară din toate regiunile României, la vioară și acordeon!

Anii 1955-1970 definatorii pentru deplina maturizare a muzicianului Benone Damian

Pentru a înțelege contextul în care Benone Damian a activat la Filarmonica bucureșteană și motivele pentru care s-a desprins de aceasta după 14 ani, având succes în occident, acolo unde, în marile săli de concert, școala muzicală românească de interpretare și cea de compoziție erau din ce în ce mai apreciate, am ales câteva numere din revista „Muzica”, publicată în acei ani de „rezistență” a artiștilor, de concesiile făcute ideologiei oficiale, dar și de dezvoltare a culturii muzicale naționale oglindite mai ales în activitățile și împlinirile formațiilor Filarmonicii și a celei mai vechi scene din capitala României, dedicată exclusiv culturii muzicale autohtone și universale, Ateneul Român. (...)

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

În articolul „Concursul de interpretare la instrumente de coarde”, semnat în Revista Muzica nr. 7-8 din 1955 de Alexandru Theodorescu¹, artist emerit al Republicii Populare Române, prim concertmaestru al Orchestrei Filarmonicii Române, după ce sunt enumerați și caracterizați câștigătorii, printre care Cozighian Varujan, premiul I, student la clasa prof. Garabet Avakian, Hamza Gheorghe și Mircea Opreanu, premiul II, Ruha Ștefan, student la Conservatorul „Gheorghe Dima” din Cluj, clasa prof. Balogh Ferenc, premiul III, întâlnim următorul fragment în care este caracterizată participarea tânărului violonist Benone Damian. Redăm contextul pentru a înțelege obiectivitatea și intenția pedagogică a profesorului Al. Theodorescu.«De asemenea, merită să fie enumerați și unii dintre ceilalți candidați care au dovedit aptitudini remarcabile, arătându-se părțile pozitive și cele negative, cu cea mai bună intenție de a-i ajuta și stimula pentru viitor. Este vorba de următorii: *Damian Benone* absolvent al Conservatorului „Ciprian Porumbescu”, promoția 1955, clasa prof. Sarvaș – are serioase calități violonistice, sensibilitate și înțelegere muzicală–repertoriul prezentat n-a fost realizat totuși din cauză că nu și-l însușise din punct de vedere tehnic.»² Urmează în ordine alți participanți, Benone fiind primul caracterizat, imediat după enumerarea câștigătorilor. Cunoscând schimbarea stării civile a lui Benone Damian petrecută în acel an, oricine poate să își închipuie că atenția lui a fost captivată în primul rând de persoana iubită, trecând astfel, pe plan secund în acea perioadă, pregătirea sa tehnică la vioară. Era anul în care Benone își va uni destinul cu cea care i-a fost hărăzită de soartă, tânăra ființă sensibilă, cu o educație aleasă și calități muzicale, Ileana Constanța Ioan, devenită prin nunta care o vor oficia, Damian. Orchestra în care va fi angajat Benone Damian ca unul dintre cei mai bine pregătiți violoniști, calitate atestată și de media de absolvență a clasei de vioară, a fost cea a Filarmonicii „George Enescu”, care în acel an a efectuat un turneu în Cehoslovacia, cântând în datele de 22 și 23 septembrie în sala „Smetana” din Praga, solist Ion Voicu, dirijor George Georgescu. Cronica primului concert evidențiază ansamblul orchestral în următorii termeni: „Orchestra română a arătat un mare echilibru de sunet și o mare curățenie sonoră. Grupul de instrumente de coarde are amploare și energie; celelalte instrumente cântă, cel mai adesea, foarte catifelat. Primul concert al românilor a fost neobișnuit de mare și de strălucit”³ În program: poemul *Till Eulenspiegel* de Richard Strauss, *Simfonia I*, de George Enescu, în memoria marelui compatriot care se stinsese din viață la 4 mai, Suita „*Când strugurii se coc*”, de Mihail Jora. Nu știm dacă Benone Damian a luat parte la aceste concerte, dar este sigur că din acea toamnă a anului 1955 el deja participa cu regularitate, în partida viorilor prime, la toate repetițiile și concertele din București și din țară sau din străinătate. A cântat mai întâi sub bagheta lui George Georgescu, cel care, în 1959, la prezentarea lui Benone în concertul popular al Filarmonicii, i-a spus: „Dacă ai să cânti așa cum mă aștept să te prezinți, ai să vezi ce am să fac!” Concertul fiind dirijat de Mircea Basarab, maestrul George Georgescu aflat fiind în loja sălii Ateneului Român, mulțumit de interpretarea tânărului Benone, s-a ridicat în picioare în văzul întregii asistențe și l-a aplaudat. Această întâmplare ne-a fost povestită de doamna Ileana Constanța Damian, martor ocular la succesul soțului ei și al întregului concert, în care celălalt solist, care a cântat în prima parte a programului, a fost mult apreciatul pianist Mîndru Katz. Acesta se pare că a cântat cu gândul la turneele de concert prin Europa care îi procurau noi motivații artistice și răspunderi repertoriale. Benone a fost un excelent angajat al Filarmonicii timp de 14 ani, solidar cu toate sarcinile care priveau un violonist din rândul viorilor prime. În această calitate a participat la toate concertele Filarmonicii din cadrul Festivalurilor și concursurilor „George Enescu” din acea perioadă de aproape un deceniu și jumătate, sub conducerea lui George Georgescu, apoi a dirijorilor Mircea Basarab și Mircea Cristescu, în concertele simfonice de sâmbăta și duminica de la Ateneu, în turneele de concert ale Filarmonicii. Ileana Constanța Damian povestește cum, în lungile călătorii cu trenul spre localitățile unde aveau concerte programate, dirijorul George Georgescu îl invita pe Benone Damian nu numai la o conversație, ci și pentru a-l asculta cântând la vioară. Timpul trecea astfel, mai frumos și mai ușor. Odată, dirijorul i s-a adresat violonistului: „Tu, Benone, nu trebuie să rămâi un simplu membru, chiar dacă al unei mari orchestre. Trebuie să-ți pui în valoare calitățile de solist și de muzician cu inițiativă în această meserie pe care ți-ai ales-o!”. Exemple de urmat și devenind motivație pentru autodepășirea profesională a lui Benone Damian, au fost violoniștii soliști ai Orchestrei Filarmonice „George Enescu” care au strălucit în acea perioadă, Ștefan Gheorghiu, Ion Voicu, Mîndru Katz,

¹ Revista „Muzica” a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., anii 1955 – 1971;

² Revista „Muzica” nr. 7-8 a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., anul 1955.

³ Revista „Muzica” nr 9, 1955, pg. 39

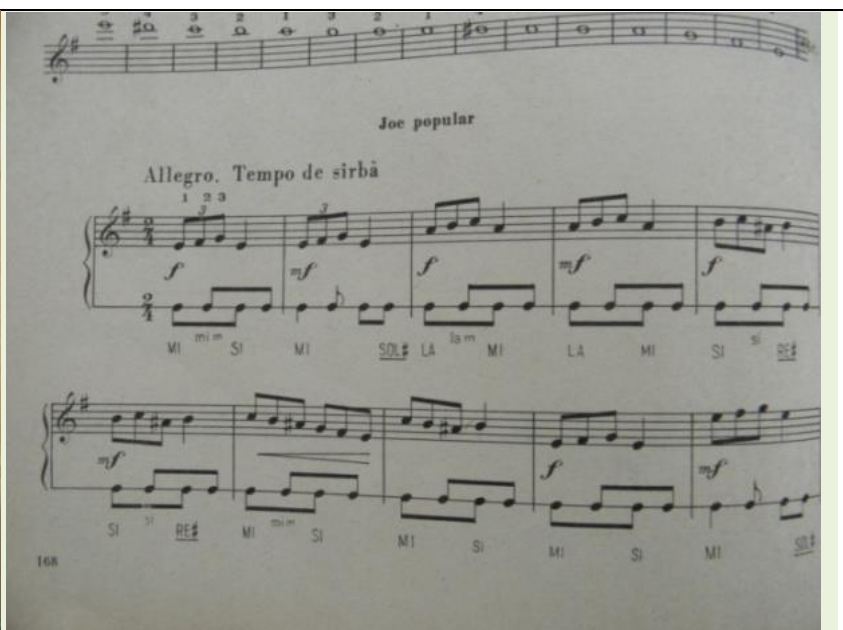
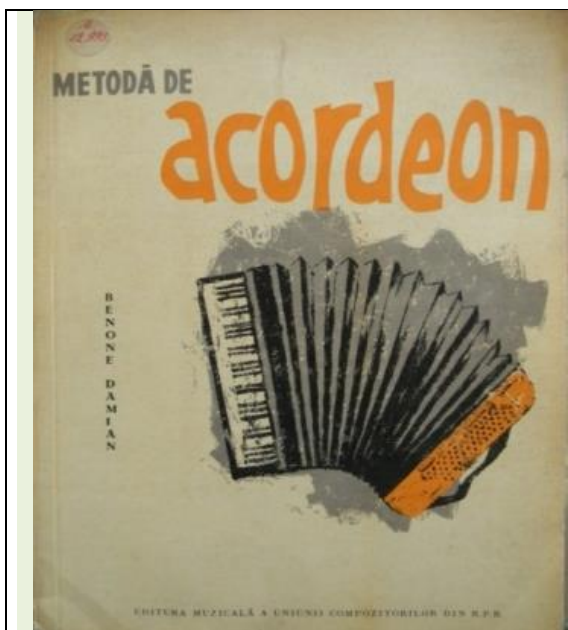

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

tânăra violonistă pe atunci, Cornelia Bronzetti. Alți violoniști care își disputau întâietatea de virtuozii ai acelei perioade erau, de pildă, Ștefan Ruha, Radu Paraschivescu și Mihai Constantinescu. În orchestra Filarmonicii, la pupitrul viorilor precum și în cvartetul de coarde se evidențiau Varujan Cozighian, vioara I și Avy Abramovici, vioara a doua. Într-un turneu strălucit al Filarmonicii, solist violonist a fost Radu Paraschivescu. În articolul publicat în revista Muzica, nr. 8, an XIII, luna octombrie, pag. 4, Zeno Vancea prezenta convingerile sale despre „Inspirația din melosul popular și exigențele artei contemporane” iar Vasile Tomescu scria în paginile 5-10, despre „Specificul național și contemporaneitatea mijloacelor de expresie”. În 1964, George Georgescu, dirijorul și admiratorul lui Benone, se îmbolnăvește grav. La spital nu a primit pe nimeni în afara familiei. Dintre membrii orchestrei l-a primit pe Benone Damian cu care a avut o întrevedere prietenească, dar scurtă, având în vedere starea de sănătate a dirijorului. În timpul pregătirii celei de a treia ediții a Festivalului și Concursului „George Enescu”, dirijorul George Georgescu se stinge din viață. La funeralii, dirijorul Dumitru D. Botez afirma: „Opera maestrului George Georgescu este nescrisă, dar monumentală și situată pe cele mai înalte culmi ale artei interpretative de cea mai valoroasă esență creatoare. Asemeni unei luminoase stele, el a călăuzit mereu pașii noștri prin arta sa dăruită lumii întregi.”⁴ La rândul său, dirijorul Mircea Cristescu a spus, printre altele, că „fiecare concert al său însemna un eveniment de înaltă ținută artistică.” George Georgescu a debutat ca violoncelist, a cântat cu violonistul Henry Marteau în marile centre culturale ale Europei, a condus orchestra Filarmonicii în răsunătoare turnee în Europa și America, binevoind a susține concerte și în marile întreprinderi din țară. A fost președinte și membru al juriilor Concursului „George Enescu”. Acesta a fost artistul care a întrevăzut în Benone Damian un muzician deosebit, ce ar fi putut reprezenta ca solist independent interesele artei muzicale românești. La concertul în memoria dirijorului George Georgescu, solist la vioară a fost Eugen Sîrbu, pe atunci student în anul doi de Conservator. Tot în 1964, la Casa de discuri Electrecord România, a apărut sub indicativul EPA 3332, un disc în care Orchestra de muzică populară dirijată de Florian Economu îl acompaniază pe Benone Damian, solist la acordeon, în piesele de joc popular *Sârba de la Întorsura* (Întorsura Buzăului, localitatea natală a interpretului) și *Șchioapa*. Alți interpreți din acel album erau Maria Lătărețu, Benone Sinulescu, Dumitru Bălăsoiu, Ana Pacatiuș, Maria Butaciu Dragu, Ana Pop Corondan, Ion Blăjan, Ionel Banu (vioară), Gabi Luncă, Tita Bărbulescu, Ștefania Rareș și Vasile Cănanău. Un alt disc, EPC 495, cuprinde înregistrări cu Benone Damian la acordeon. În același an, 1964, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Populară Română, publică sub semnătura lui Benone Damian *Metoda de acordeon*. Benone Damian a conceput în amănunt această cuprinzătoare metodă practică, ajutat în scrierea manuscrisului de către Constanța Ileana Damian pentru a fi gata de cules la 3 decembrie 1963 și bun de tipar la 16 martie 1964, în urma formatului final asumat de Victoria Pricope

Coperta întâi a Metodei de acordeon realizată de Benone Damian.

⁴ Revista „Muzica” a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., 1964.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

în calitate de redactor responsabil și de Beatrice Manoliu, tehnoredactor. Tirajul a fost de 7140 exemplare pe hârtie offset tip B, mărime 700 x 1000/8, Ediția I. Tiparul a fost executat la Întreprinderea Poligrafică Sibiu, strada Nicolae Bălcescu, nr. 17. Emulația artistică, muzicală, atmosfera profesională prietenoasă, nu mai puțin concurența în a obține admirația publicului meloman și a muzicologilor și colegilor de scenă artistică, au favorizat aceste prime succese editoriale ale lui Benone Damian, înregistrări pe disc și publicarea metodei de studiere a tainelor acordeonului.

„Joc popular” în caracter cvasi concertant, creație a lui Benone Damian, pe care virtuozul Gheorghe Zamfir a înregistrat-o la nai cu titlul „Sârba lui Damian”, acompaniat de Orchestra Națională „Lăutarii” din Chișinău, Republica Moldova. Dirijor : Nicolae Botgros.

Metoda începe cu o introducere în care se descrie sumar acordeonul, ținuta instrumentistului. Capitolul II cuprinde elemente de teorie generală a muzicii: sunetele și notele muzicale, înălțimea, duratele, portativul, semne de notație muzicală, gamele majore și gamele minore, acordurile, notarea pe portativ a sunetelor fundamentale. Urmează descrierea modului cum se manevrează burduful acordeonului, cu deschiderea și închiderea corecte, schița unei deschideri greșite. Explicațiile, însoțite de exemple, sunt pe înțelesul tuturor celor care doresc să învețe să cânte la acordeon. Se face trecerea progresivă de la mici exerciții și studii melodice, armonice, de acompaniament, până la redarea combinată, simultană a celor însușite anterior. Printre exerciții sunt frecvent încadrate mici *studii în stil popular* compuse de Benone Damian pentru interpretarea cu ambele mâini, precum și piese de muzică populară numite simplu *Melodie populară*, având unele chiar peste 45 de măsuri. Sunt enumerați și explicați termeni de mișcare (de tempo), sunt prezentate intervalele muzicale. Întâlnim și scurte jocuri populare, toate exemplele și melodiile ilustrând îndeaproape aspectele teoretice. Alte titluri semnaleză valorificarea cântecelor populare precum „*Aseară vântul bătea*”. Melodiile alternează cu exercițiile pentru mâna stângă sau pentru mâna dreaptă, în diferite game uzitate în muzica populară. Se regăsesc și unele studii pentru lejeritate, adaptate după metoda de pian a lui Czerni, unele creații mai ales în ritm de joc popular, iar în partea finală a Metodei, *Piese și transcripții pentru acordeon*, multe opusuri fiind transcrise, adaptate pentru acordeon de Benone Damian: *Gavotă*, după François-Joseph Gossec (1734-1829), *Vals opus 18 nr 1*, după Frédéric Chopin (1810-1849), *Vals*, după Johann Strauss (1825-1899), *Vals tirolez*, aranjament de Benone Damian. Ca regulă generală, autorul recomandă studierea în tempo rar, separat, apoi împreună, ambele mâini, tot rar. „După aceea se va accelera mișcarea din ce în ce mai mult”⁵, până se ajunge la tempoul adecvat genului muzical și al fiecărei piese în parte. Metoda de acordeon a lui Benone Damian este o contribuție personală a sa la îmbogățirea repertoriului începătorilor și tinerilor acordeoniști și o dovadă a dragostei sale pentru acest instrument cu largi posibilități atât de acompaniament cât și de expresivitate solistică în melodii de facturi diferite, lirice, evocatoare, melodii de jocuri populare, piese folclorice sau chiar concertante. Acestea din urmă, desigur nu au fost transcrise în Metodă dar erau des interpretate de autor în finalul recitalurilor sale la acordeon. Atât Uniunea Compozitorilor, cât și Școlile de Muzică și Școlile Populare de Artă au apreciat această Metodă, ea fiind repartizată bibliotecilor Conservatoarelor de muzică din țară și numeroaselor biblioteci din orașe mai mari sau mai mici. Menționăm că o altă *Metodă de acordeon*, cea realizată de Mișu Iancu și Petre Romea ajunsese în anul 1971 la a VIII-a ediție, ceea ce ne semnaleză calitatea ei pedagogico-muzicală și repertorială complexă și variată, cât și intensa atractivitate pentru toți acordeoniștii români.

În articolul „Prezența mondială a muzicienilor noștri”, muzicologul Viorel Cosma scria despre turneul Orchestrei Filarmonicii „George Enescu” în Anglia, Belgia, U.R.S.S., Bulgaria și Turcia cu Rapsodia I, Suita I și Simfonia I de George Enescu și „Dansurile românești”, de Theodor Rogalski. Mărirea repertoriului și adâncirea lui reprezentau eforturi fizice, psihice și artistice individuale și colective necesare pentru ca centenarul să fie onorat cum se cuvine, pentru ca faima mondială a orchestrei simfonice, crescută în perioada de activitate a dirijorului George Georgescu, să fie reconfirmată. În același an, s-a evidențiat prin solo-uri la vioară Mircea Opreanu, prin ton cameral, Cornelia Bronzetti – într-un recital de sonate, iar ca oaspete, Lola Bobescu, în concertul de Felix Mendelssohn Bartholdy.

Într-un alt articol din Revista Muzica nr. 7 din iulie 1969 de la pagina 13 intitulat „Artiști români peste hotare”, autorul îl cita, postum, pe George Enescu „...arta mea e pusă la dispoziția lumii întregi.

⁵ Damian, Benone: Metodă de acordeon. Editura Uniunii Compozitorilor din Republica Populară Română, 1964.

AVRAM IANCU - 200!

Lumea însă trebuie să cunoască țara mea așa cum e. Peste tot pe unde mă duc, eu nu uit că aceasta este prima mea datorie⁶. Idei și sentimente de dragoste pentru țară, care au fremătat parcă și în pieptul înfocat al violonistului, șefului de orchestră, pedagogului, nu mai puțin folcloristului, Benone Damian. În același an, 1969, dirijorul Mircea Cristescu a deschis seria concertelor cu Schițele simfonice „Înmormântare la Pătrunjel” - un omagiu adus conducătorului breslei lăutarilor bucureșteni, Grigoraș Dinicu și „Paparudele”, de Theodor Rogalski - „adevărate piese muzicale documentare ale unei epoci depărtate”, cum încheie articolul Jean-Victor Pandelescu⁷. În același an sunt menționați Alexandru Theodorescu, violonist din Orchestra Filarmonicii, Mihai Constantinescu, solist într-unul dintre concertele aceleiași orchestre, Mariana Sîrbu, violonistă. Mircea Cristescu, dirijorul permanent al Filarmonicii „George Enescu”, a prezentat publicului, în acea stagiune, compoziții muzicale de Wilhelm Berger, Teodor Grigoriu, Gheorghe Dumitrescu, Paul Constantinescu, Anatol Vieru, Pascal Bentoiu, Dumitru Bughici. Cvartetul „Philharmonia” a cântat cu George Niculescu la vioara întâi și Teodor Țîncu la vioara a doua. Tânăra violonistă Silvia Marcovici a fost aplaudată pentru interpretarea partiturii din Concertul pentru vioară și orchestră nr. 2, opus 21, *Simfonia spaniolă*, de Édouard Lalo.

În 1970, compozitorul Dumitru Bughici semnaleză interesul pentru creațiile compozitorilor români în țări europene ca Italia și Germania, an în care înregistrau succese peste hotare și Corul Madrigal condus de Marin Constantin, mezzosoprana Viorica Cortez Guguianu, Teatrul de Stat de Operetă din București, acesta, cu turneul de 72 de zile în Belgia, Olanda, Luxembourg și Republica Federală Germania. Este anul în care Benone Damian începea seria turneelor sale de succes în Occident!

În 1973, Orchestra de cameră a Filarmonicii din Cluj a realizat imprimări în Elveția și Austria cu creații a trei compozitori români. În același an, violonistul Sandu Albu, cel îndrumat la începutul carierei de George Enescu, a publicat cartea sa de amintiri „Cu vioara prin lume”, o evocare a cinci decenii de activitate, între 1923-1973, cu turnee de concert care l-au purtat ca solist și profesor, din Europa și Orientul Mijlociu (Irak) până în Statele Unite ale Americii. Putem afirma că Benone Damian i-a urmat exemplul, fructificând peste hotare talentul său violonistic și pedagogic.

Revista Muzica, nr. 11, din luna noiembrie, 1973, la paginile 37-38, publică sub semnăturile profesorului George Manoliu și compozitorului Wilhelm Berger două evocări ale celui care cu puțin timp în urmă fusese violonistul, concert-maestrul Filarmonicii Române și profesorul universitar la Conservatorul bucureștean, Anton Adrian Sarvaș. Ele atestă valoarea umană, artistică și pedagogică în societatea de atunci a muzicienilor români, a celui care a fost profesorul lui Benone Damian la Conservatorul de muzică din București, dar și naș de cununie, așadar, și prieten susținător. Admirația între cei doi, profesor și discipol, naș și fin, se baza pe gusturi artistice comune pentru muzică, pe cultivarea performanței în arta violonistică și a talentului pedagogic documentat în metode și studii scrise și publicate separat de cei doi. Nu în ultimul rând, ci, cu siguranță, în primul rând, dăruirea actului artistic publicului în calitate de violoniști ai Orchestrei Simfonice a Filarmonicii. Pe lângă prietenia cu Anton Adrian Sarvaș, suntem îndreptățiți să presupunem, după prietenia durabilă în ani cu Tiberiu Alexandru, fostul profesor la clasa de folclor de la Conservator, că aceasta a fost o altă persoană dăruită de pronia cerească lui Benone Damian. Nu numai că Tiberiu Alexandru l-a încurajat, l-a ascultat cântând la acordeon, l-a recomandat înregistrărilor la Radio București și la Casa de discuri Electrecord, dar l-a și ajutat, recomandându-i violonistului îndrăgostit de folclor Benone Damian, pe cei mai buni și de calitate membrii în orchestra sa de muzică populară, ansamblul lui Benone, apărut în anul 1970, constituindu-se și refăcându-se din timp în timp, în funcție de programul instituțiilor unde o parte dintre colaboratorii grupului erau angajați.

La aceste considerente adăugăm și câteva aspecte referitoare la muzica populară fie ea românească sau a altor popoare, prezentă în festivaluri sau valorificată în emisiuni de radio, de televiziune sau pe disc. În 1971, Alfred Hoffman descria „Săptămânile muzicale internaționale Lucerna”, din Elveția, din acel an și povestea că directorul administrativ dr. Othomar Fries a prevăzut pe parcursul manifestării, expoziția „Magia sunetului”, care punea publicul vizitator în contact cu „tipurile de comunicare acustică în *civilizațiile primitive*”⁸. Cercetătorul responsabil, curator al expoziției era Urs Ramseyer de la Muzeul etnografic din Basel. Pe lângă dirijorii faimoși și orchestrele lor redutabile,

⁶ Revista „Muzica” nr. 7 a Uniunii Compozitorilor, iulie 1969, pagina 13

⁷ Revista „Muzica” a Uniunii Compozitorilor, 1969

⁸ Revista Muzica a Uniunii Compozitorilor din R.P.R, anii 1955-1971

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

intrase în obișnuința organizatorilor să invite ansambluri noi, tinere, precum „Menestrelii din Viena“, cântăreți indieni de *raga* evoluând împreună cu, bunăoară, Yehudi Menuhin într-un dialog muzical orient-occident, ansamblul de alămuri Edward Tarr cu compoziții de Guillaume de Machaud, Antonio și Giovanni Gabrieli – în acompaniamentul formației „Festival strings“ din Lucerna. Observăm astfel că invitația ulterioară adresată orchestrei Benone Damian în cadrul Festivalului de la Lucerna se încadrează concepției de ansamblu a organizatorilor de a aduce nu numai cele mai rafinate grupuri instrumentale, ci și pe cele mai pitorești și noi inițiative de valorificare a fondului străvechi al muzicilor fie ele medievale, cu autori cunoscuți, fie populare, inspirate din creația folklorică anonimă, colectivă, sincretică, de tradiție și circulație orală, ce poartă pecetea unor culturi specifice din ținuturi istorice cu continuitate milenară.

Din 1960 muzica populară românească l-a captivat pe elvețianul Marcel Cellier mai mult decât orice altă muzică populară. El a cules înregistrând muzică slovacă, moravă, maghiară, sârbească, dar cel mai mult din cea românească, pe care din anul 1963 a prezentat-o în Elveția, în emisiuni de radio și televiziune. Altă interesantă evidențiere a atractivității folclorului românesc a fost împărtășită cititorilor revistei *Muzica*, dar și în emisiunile de specialitate ale Radioteleviziunii Române. Este vorba de două articole publicate în 1964. În primul se prezintă, cu amănunte, discul de muzică populară românească editat în Statele Unite ale Americii. Autorul articolului, folcloristul Iosif Herțea, citează din textele însoțitoare. „Discul se bazează pe materialul muzical și informativ furnizat de colectivul Institutului de Etnografie și Folclor din București, prin echipa de cercetători aflați sub conducerea prof. Tiberiu Alexandru. Redactarea textului explicativ și selecția pieselor aparțin lui A.L. Lloyd, personalitate marcantă a folcloristicii engleze, un foarte bun prieten al poporului nostru”. Discul „The Folk Music of Romania” apărut la „Columbia World Library of Folk and Primitive Music” - în volumul XVIII, este editat și revăzut de Alan Lomax și are semnificația de „document al uneia dintre cele mai bogate culturi populare din Europa, ... muzici interpretate de țărani amatori și de către muzicanți profesioniști”⁹. Al doilea articol este o scurtă sinteză a activității lui Marcel Cellier, de înregistrare, editare pe discuri și prezentare a folclorului românesc în emisiuni sub titlul „Virtuoses, virtuosos”, în 15 ediții radiofonice ale postului Radio Sottens (Elveția). Marcel Cellier a prezentat la Radioteleviziunea Elvețiană melodii diverse din înregistrările sale de la sursă, a cântăreților și grupurilor folclorice instrumentale și vocale pe care le-a completat cu înregistrări de la Institutul de Etnografie și Folclor din București, „elaborând o documentată imagine sonoră a folclorului nostru contemporan”¹⁰. Într-o cronică a discului de muzică populară din anul 1970, prof. Tiberiu Alexandru semnala editarea la Casa de discuri Electrecord a albumelor „Gheorghe Zamfir, flûte de Pan” și „Instrumente folclorice”. Printre instrumentiștii celui de al doilea disc - violonistul Florea Cioacă. Prezentarea albumelor Electrecord, cu interesante amănunte etnomuzicologice și organologice aparținea folcloristului Harry Brauner, cel ales de Constantin Brăiloiu, în perioada interbelică, să se specializeze în valorificarea publică, prin spectacole și pe disc a culegerilor de folclor, în interpretarea celor mai valoroși rapsozi țărani și lăutari profesioniști ai satelor și orașelor României. Printre cei cu care Benone Damian a colaborat din momentul în care s-a hotărât să renunțe la postul de violonist al Orchestrei Filarmonicii bucureștene și la cel de profesor la Școlile de Muzică nr.1 și nr. 2 din capitala României și să ia calea liber-profesionismului au fost naștii Stanciu Simion și Nicolae Pîrvu, țambaliștii Dumitru Marinescu Ciuciu și Ion Miu, taragotiștii și clarinetiștii poliinstrumentiști specializați la instrumente tradiționale de suflat Vasile Grigore, Gheorghe Popa, Gheorghe Georgescu și Ion Cîrstoiu, interpretul la violă Ștefan Bucur, contrabasiștii Mihai Scarlat și Viorel Leancă. Orchestra sa a beneficiat, pentru un răstimp, și de colaborarea cu faimosul Gheorghe Zamfir, afirmat în acei ani ca un adevărat poet și maestru al artei interpretării la instrumente de diferite mărimi și registre din familia naiului. La acești ani de adevărat reviriment al folclorului românesc, prezentat în „haina” muzicii populare peste hotare de muzicanți semi-profesioniști și muzicieni profesioniști se referă Gheorghe Zamfir în cartea sa autobiografică, „Binecuvântare și blestem”, precum și un alt naist, Cătălin Tîrcolea, într-unul din interviurile acordate și publicate în România, de Formula AS, în anul 2010, nr. 906, sub genericul „Spiritualitate. Dialoguri în pridvor cu Cătălin Tîrcolea”: „Ucenicia mi-am făcut-o ca naist cu formația Benone Damian, în care fusese la nai și Gheorghe Zamfir, la începutul carierei sale. Nu vă puteți

⁹ Revista Muzica a Uniunii Compozitorilor, 1964

¹⁰ idem

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

închipui ce succes avea folclorul românesc în străinătate pe atunci. La concerte trăgea lumea de hainele noastre, ca de trupele de rock. A fost o mare modă folclorul nostru în Europa" ...¹¹

Un destin diferit de cel al altor violoniști de muzică clasică: renunțarea la Orchestra Filarmonicii pentru promovarea folclorului românesc

Într-adevăr, Benone Damian trece cu bine mai multe impasuri din viața sa personală, ca de exemplu decesul fratelui său, mai târziu, al părinților, dar și din viața sa profesională – reușita abia după un timp, la examenul pentru specializarea interpretării la vioară, în cadrul Conservatorului. Dorința de a evidenția în fața publicului calitățile artistice, vocale, ale soției, precum și dorul de afirmare și de promovare a propriilor concepții despre muzică și despre rolul modern în societate, al muzicianului complet, l-au determinat să renunțe la postul de prim violonist al Orchestrei Filarmonicii, reorientându-și destinul în favoarea promovării peste hotare a folclorului românesc și a școlii interpretative violonistice autohtone.

Intransigența lui Benone Damian era cunoscută în ceea ce privește corectitudinea față de oameni, față de angajamente, față de cuvântul dat. Chiar și la spectacolele în care nu cânta, ci făcea parte dintre invitați sau la care își procura singur bilete, dacă soția sa nu era gata pregătită de plecare, el se scuza și pleca înainte pentru a nu întârzia la concert și a nu deranja, prin intrarea lui intempestivă, în sală, muzicienii și publicul. Aprecia valoarea timpului în cel mai înalt grad, el, care, obișnuit cu tempourile susținute ale partiturilor muzicale, cu precizia de metronom a simfonicele Filarmonicii, a luptat, putem spune, cu secunde, cu minutele, pentru conturarea deplină a opusurilor muzicale dar și pentru afirmarea sa ca artist, ca om de cultură, exponent al unei civilizații, pentru a reuși „eventul”, performanța spre folosul afirmării, la rândul ei, a școlii românești de interpretare muzicală. Acestea le-a pregătit studiind și trudind, apoi le-a atins atât ca solist cât și în calitate de conducător al propriei orchestre sau de prim răspunzător pentru corectitudinea desfășurării și pentru reușita turneelor efectuate în localități mari sau mici, unele aflate la distanțe geografice extreme. Benone Damian și-a manifestat intransigența în primul rând față de sine, apoi față de ceilalți. Ea completează în mod fericit triada talent, muncă, perfecționare continuă, sub bolta luminoasă a dragostei față de oameni, față de neam și țară și a recunoștinței pentru harul cu care a fost dăruit, pentru mulțumirea sufletească în urma succesului de public și a câștigării unei serioase notorietăți în două continente: Europa și America. Talentului lui Benone Damian i se subsumează inspirația, propulsia către libertatea concepției interpretative, tendința de a găsi mereu alte și alte nuanțe, accente, frazări și sensuri în cadrul strict al respectării partiturii scrise. Viziunea clasică asupra muzicii s-a răsfrânt în interpretarea pieselor de café-concert și a celor de muzică populară, dacă ar fi să argumentăm doar prin întrebuițarea procedurii diferențierii dinamice și timbrale a planurilor sonore și a frazelor muzicale, dând senzația că pe conducte muzicale apropiate, evoluează, dialogând, două viori și nu una; dar și experiența din practicarea genurilor folclorice a infuzat cu un spirit proaspăt variantele sale interpretative din muzica clasică și romantică, în concepția de ansamblu, rapsodică, în rezolvarea aspectelor tehnicii de arcuș precum și a ornamentelor melo-ritmice sau a pasajelor cu sens de fundal de acompaniament sau de magmă din care se ivesc volutele temelor muzicale principale. Munca lui Benone include partea de reflecție asupra problemelor tehnice, apoi a desfacerii rosturilor formei muzicale urmate de reunirea fragmentelor în viziunea unitară de ansamblu, planificarea orelor de studiu, din care se cunoaște, obligatorie este încălzirea, dezamortirea degetelor, după ce se trece prin elemente de întreținere fizică generală. Perfecționarea continuă include lectura muzicală, lărgirea repertoriului,

Benone Damian, omul vioară

¹¹ Târziu, Claudia, „Spiritualitate. Dialoguri în pridvor cu Cătălin Tîrcolea. Interviu publicat de Formula AS, nr. 906, anul 2010, România

căutarea acelor piese muzicale cu care spiritul interpretului rezonază cel mai bine, discuții cu alți muzicieni, testarea în recitaluri a reacțiilor publicului auditor, participarea la concertele altor soliști și simfonicele unor dirijori, urmărirea recitalurilor de lied și a spectacolelor de operă și operetă, cu prelucrarea internă, conștientă, a datelor și impresiilor obținute. Timbrul muzical al celor două viori la care a cântat, s-a apropiat de culoarea vocii umane fie de alto, fie de sopran, Benone fiind capabil de efecte ce preced muzica, precum onomatopeele din strigătul păsărilor, dar și de efecte ce transcend muzica, transformând-o într-un fenomen de comunicare magic, supra-mundan, în prezența bănuită a entităților universale. Iată de ce, pentru o asemenea viziune integratoare a artei muzicale cu natura și viața, intransigența a însemnat și trudă și cizelare personală continuă și punctualitate și respectarea cuvântului dat, toate determinând reușita în viață și în cariera de artist.

„Rumänische Tänze”

Sub acest titlu, Benone Damian a publicat în luna mai 1992 la editura „Mülirad din Zürich, Fabian Müller”, în limba germană, prima broșură însoțitoare a casetei audio, din totalul de patru, cu muzică populară din România notată pentru vioară (sau pentru alte instrumente melodice) cu acompaniament de pian, însoțind notele de pe portativ cu specificarea armoniei fiecărei măsurii muzicale.¹² Editura este specializată în muzică folclorică și rarități muzicale. Coperta broșurii format A 4, reprezintă o fotografie înfățișându-l pe Benone Damian în poziția de cânt la vioară, fiind îmbrăcat într-un superb costum popular ce constă într-o cămașă albă cusută ornamental pe stânga și pe dreapta pieptului, de la umăr și guler până jos la marginea cămășii, pe cinci coloane verticale cu rozete florale figurând un octogon care încadrează un pătrat *animat* (răsturnat, stând în colț, ca un romb) în care este încadrat, la rândul lui, un pătrat mai mic, *așezat*. Între aceste forme, încadrate în coloane, fiind figurate tot geometric, romboidal, frunze în două nuanțe ale culorii verzi. O coloană din aceleași rozete

octogonale și pătrate animate, romboidale, coboară pe mânecile cămășii din mijlocul umărului până perpendicular pe manșetă, care este și ea împodobită cu două rânduri din aceleași roze. Sunt cusături manuale în fire de nuanțe și culori principale: galben auriu, bleu și albastru închis, roșu vișiniu, dar și verde, violet și negru. Brâul de lățimea unei palme, este și el cusut cu fire combinând ornamente florale și astrale, pe fond negru.

În *prefața* albumului întâi, într-un paragraf de douăsprezece rânduri, întâlnim considerații esențiale prin care se arată că folclorul românesc circulă din generație în generație ca în străvechime, oral, fără a fi uitat, fără totuși ca melodiile să fie într-un fel notate, iar muzica de această dată, transcrisă, reprezintă, în cazul fiecărei piese, una dintre variantele pe care le au aceste creații anonime în repertoriul unuia sau altuia dintre muzicanți. Fiecare melodie aparține unei anumite regiuni românești care se diferențiază de celelalte mari zone etno-folclorice, nu numai prin repertoriu, ci și prin stiluri particulare de interpretare, tipuri preferențiale de acompaniament, prin specii diferite ale aceluiași gen folcloric. *Caseta cu muzică înregistrată* exemplifică fiecare titlu conform partiturii însoțitoare și aduce sonor, în plus, unele elemente ce țin de stilul de interpretare al muzicanților români. Urmează caracterizarea succintă a fiecărei piese folclorice, indicațiile de tempo și sugestiile de caracter, în ordinea notării melodiilor în broșură, dintre care 7 sunt din repertoriul muzical folcloric coregrafic (de joc popular), iar două din genul cântecului. Titlurile sunt următoarele: *Bătrâneasca din Vicov*, *Sârba de la Întorsură*, *Joc de doi*, *Ciobănașul*, *Horă lentă*, *"Giampara"*, *Anicuța neichii dragă*, *Șchioapa*, *Cântec de leagăn*. După succintele caracterizări ale pieselor muzical-folclorice, Benone Damian completează textul cu prezentarea felului în care sunt obișnuiți lăutarii români să realizeze printr-o adevărată *artă a salturilor* degetelor pe coarde, ornamente precum mordentul, prin alunecare sau *glissando*. Urmează în ordinea reprodușă mai

¹² Damian, Benone : Rumänische Tänze, Editura „Mülirad din Zürich, Fabian Müller ",1992.

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Corneliu Dr. Constantin MOSINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea, 2020

Cartea Mea, e și a Ta! ISSN 2734-6889; ISSN_L 2734-6889

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

sus, partiturile muzicale ale melodiilor notate în cheia Sol de violină, iar acompaniamentul la pian, care poate fi la fel de bine preluat la acordeon, este notat pentru ambele mâini, în cheia Fa.

Prezentați în Olanda de impresarul și producătorul de spectacole Charles Aerts
Solistă, soprana Constanța Ileana Damian

Pagini din cartea „Benone Damian, un violonist virtuoz”. Autor Aurelian Popa-Stavri.